

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2020

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΜΑΡΙΑ ΒΟΓΙΑΤΖΗ

A1α.

1. **Λάθος:** «ή δὲ τοῦ φρονῆσαι παντός μᾶλλον θειότερον τινός τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὐσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν,»

2. **Λάθος:** «ὕπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρησιμὸν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὐτὸ καὶ βλαβερὸν γίγνεται.»

3. **Σωστό:** «Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγὼ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστα τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.»

β. 1. Η αντωνυμία «σφεῖς» αναφέρεται στη λέξη «**τινές ἐπαγγελλόμενοι**».

2. Η αντωνυμία «ῶ» αναφέρεται στη λέξη «**ὄργανον**».

B1.

Ο Σωκράτης υποστηρίζει ότι μέσα στην ψυχή του ανθρώπου υπάρχουν και η δυνατότητα της μάθησης και το κατάλληλο ὄργανο για τη μάθηση. Το ὄργανο αυτό πρέπει να στραφεί μαζί με ὅλη την ψυχή ἀπὸ τον χώρο του γίνεσθαι (ἐκ τοῦ γιγνομένου) πρὸς τον χώρο του εἶναι (εἰς τὸ ὄν) και να καταφέρει να φτάσει να αντικρίσει τον πιο φωτεινό χώρο του (τοῦ ὄντος τὸ φανότατον). Στο σημείο αυτό η χρήση του ὄρου «φανότατον» μας παραπέμπει στην ιδιαίτερα προσφιλή στον Πλάτωνα αντίθεση ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι - η οποία αποδίδει συμβολικά την αντίθεση της παιδείας με την ἀπαιδευσία. Είναι σαφές ότι στην πλατωνική φιλοσοφία το φως και ο φωτεινός χώρος κατέχουν ιδιαίτερη σημασία και λειτουργία.

Αξιοσημείωτη είναι και η διάκριση στην πλατωνική σκέψη των δύο κόσμων, του εἶναι (εἰς τὸ ὄν) και του γίνεσθαι (ἐκ τοῦ γιγνομένου). Η διάκριση αυτή προέρχεται ἀπὸ την προσωκρατική φιλοσοφική σκέψη ἀπὸ την οποία επηρεάστηκε ο Πλάτωνας και δημιούργησε ἕναν κόσμο του ὄντος, που είναι αἰώνιος, σταθερός και ἀμετάβλητος, και ἕναν κόσμο του γίνεσθαι, ὅπου κυριαρχεῖ η ρευστότητα.

Η χρήση του ὄρου «τὸ ὄν» που αποδίδει την υπαρκτική σημασία του ρήματος καταδεικνύει ότι για τον Πλάτωνα το ὄν είναι το υπαρκτό. Η αναζήτηση του ἀληθινὰ υπαρκτοῦ αποτέλεσε ἐξ ἀρχῆς για τη φιλοσοφία μέγα ἐρώτημα, το λεγόμενο οντολογικό ἐρώτημα. Αυτό που υπάρχει πραγματικά είναι μόνο οι Ἰδέες, ὄχι τα αἰσθητά.

Ο Σωκράτης θεωρεί πως η παιδεία συνιστά μια τέχνη της μεταστροφής της ψυχής από τον κόσμο του γίνεσθαι στον κόσμο του ὄντος, από τον κόσμο των αισθήσεων και των δεδομένων τους στον κόσμο της νόησης και των Ιδεών. Ορίζεται λοιπόν η παιδεία ως μια τέχνη της περιαγωγής της ψυχής (**τέχνη ἄν εἴη, τῆς περιαγωγῆς**) μια τέχνη που θα βοηθήσει την ψυχή να στραφεί όσο το δυνατόν πιο εύκολα και αποτελεσματικά στον κόσμο των Ιδεών, αποστρεφόμενη από ό,τι μεταβλητό και ασαφές παρέχουν οι αισθήσεις. Η λέξη **περιαγωγή** έχει φιλοσοφική βαρύτητα, διότι δείχνει πως η γνώση και η παιδεία, καθώς στρέφεται στον κόσμο, οφείλει να έχει πάντα καθολικό χαρακτήρα και να μην εξαντλείται σε προσέγγιση από μία επιμέρους οπτική γωνία. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικού ρηματικού επιθέτου **περιακτέον**, το οποίο όμως δεν προτρέπει απλώς σε μια ευρύτερη θέαση αλλά αποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχής από τον κόσμο των αισθήσεων προς τον κόσμο των Ιδεών. Πρόκειται, όπως και στην περίπτωση της παιδείας, για μια στροφή όλης της ύπαρξης προς τον «ἥλιο», προς το αγαθό –για μια επώδυνη πορεία.. Η παιδεία πρέπει να μηχανευτεί τρόπους ώστε να αλλάξει ο προσανατολισμός της ψυχής.

B2. Στην αρχή του κειμένου αναφοράς ο Σωκράτης προσπαθεί να προσεγγίσει το περιεχόμενο και τη λειτουργία της παιδείας. Το χωρίο «Φασὶ δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναί, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες» αναφέρεται στην άποψη που υποστηρίζουν οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης (προφανώς εδώ ο Σωκράτης αναφέρεται κυρίως στους σοφιστές και γενικά στους ρητοροδιδασκάλους της εποχής) ότι η γνώση εισάγεται έξωθεν στην ψυχή του ανθρώπου (οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ). Συγκεκριμένα, οι τελευταίοι ισχυρίζονταν ότι δεν υπάρχει εκ των προτέρων κάποια γνώση στις ψυχές των ανθρώπων, αλλά πως χάρη στη δική τους διδασκαλία δημιουργείται και υφίσταται η γνώση στις ψυχές των μαθητών τους. Υποστήριζαν δηλαδή ότι είχαν την ικανότητα να βάζουν μέσα («ἐντιθέναί») στις ψυχές των ανθρώπων τη γνώση, σαν να έβαζαν μέσα σε τυφλούς οφθαλμούς τη δυνατότητα της όρασης («οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες»).

Ο Σωκράτης απορρίπτει κατηγορηματικά αυτόν τον ισχυρισμό, κυρίως με τη **χρήση μιας παρομοίωσης** (οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες), η οποία έχει ως στόχο να δείξει το ανέφικτο και άτοπο των υποσχέσεων των σοφιστών. Από την άλλη, με την επανάληψη της πρόθεσης «ἐν» τονίζει εμφατικά τη θέση του ότι ο άνθρωπος δεν αποκτά τη γνώση ως πληροφορία που λαμβάνει χώρα έξωθεν αλλά την ανακαλύπτει και την παράγει μέσα του. Αυτήν την έντονα βιωματική γνωστική διαδικασία Ο Πλάτωνας την ονομάζει συμβολικά **ἀνάμνησιν** στο έργο του *Φαίδων*.

B3.

1. α
2. γ
3. β
4. β
5. γ

B4

α.

φανόν: φάσμα

ἀνασχέσθαι: ανακωχή

περιακτέον: άξονας

τετραμμένω: ανατροπή

έντιθέντες: παρακαταθήκη

ἀπόλλυσι: απώλεια

β. Η κυβέρνηση αρνείται να πραγματοποιήσει όσα επαγγελλόταν (=υποσχόταν) πριν από τις εκλογές.

Οι ανθρωπιστικές επιστήμες χρησιμοποιούν πολλές φορές μεθόδους των θετικών επιστημών.

B5.

Ομοιότητες:

Πλάτων	Δελμούζος
<p>Ὁ δέ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνοῦσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὄλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὄλῃ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιακτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναί φαμεν τὰγαθόν.</p>	<p>«Η ψυχική όμως καλλιέργεια και η ελευθερία δεν έρχονται έτοιμα απ' έξω, παρά είναι καρπός που ωριμάζει μέσα μας ολοένα και περισσότερο με αδιάκοπη ατομική προσπάθεια.»</p>
<p>ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντός μᾶλλον θειοτέρου τινός τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὕσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρησίμον τε καὶ ὠφέλιμον καὶ</p>	<p>«Στο ιδανικό αυτό μπορεί να πλησιάσει άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο, ανάλογα με τη δύναμή του. Και θα το πλησιάσει πάντα με τη δική του</p>

ἄχρηστον αὐτὸ καὶ βλαβερόν γίνεται.	ιδιότυπη μορφή, τη μορφή που πηγάζει και ορίζεται από τα διαλεκτά και γόνιμα στοιχεία που κλείνει μέσα του. Όσο περισσότερο δουλεύει ο καθένας τα στοιχεία του αυτά, τόσο πιο πολύ υψώνεται στο ιδανικό εγώ του»
-------------------------------------	--

Γ1. Και αν κανείς με ρωτήσει: Καλά, τι εννοείς, αν κάποιος βλέπει την πόλη, πρέπει να κάνουμε ειρήνη μαζί του; Δεν θα το έλεγα· αυτό που εννοώ είναι ότι πολύ γρηγορότερα θα τους τιμωρούσαμε, αν δεν προκαλούσαμε καμιά αδικία· γιατί δεν θα είχαν κανέναν σύμμαχο.

Γ2. Τα πλεονεκτήματα της ειρήνης σύμφωνα με το κείμενο είναι η εισροή χρημάτων στην πόλη («πολλὰ χρήματα εἰς τὴν πόλιν ἀνενεχθέντα,») και η αύξηση των εσόδων, τα οποία βρίσκονταν στη διάθεση των πολιτών για να τα αξιοποιήσουν όπως θέλουν («ἠϋξημένας τε τὰς προσόδους, καὶ ταύταις ἐξὸν τοῖς πολίταις χρῆσθαι ὅ τι βούλονται.»). Στον πόλεμο αντίθετα, κατασπαταλούνται όλα τα χρήματα και πολλά από τα έσοδα εξαφανίζονται αλλά και σπαταλούνται σε κάθε είδους έξοδα («τῶν προσόδων πολλὰς ἐκλιπούσας καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ [πολλὰ] καταδαπανηθείσας,»).

Γ3.

α. ἐκλιπούσας: ἐξέλειπες
εἰσελθούσας: εἰσῆεις/εἰσήεισθα
καταδαπανηθείσας:κατεδαπανῶ

β.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
μάλα	μᾶλλον	μάλιστα
ταχύ/ταχέως/τάχα	θᾶπτον	τάχιστα

γ. τις: τισί
προσόδους: πρόσοδοι
πολίταις: πολίτα

Γ4α.

ἢ εἰρήνην: β' ὅρος σύγκρισης από το επίθετο συγκριτικού βαθμού «κερδαλεώτερον» με α' ὅρο το «πόλεμον».

ταῦτα (το πρώτο του κειμένου): υποκείμενο του ρήματος «κριθείη» (αττική σύνταξη)

τῶν προσόδων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική διαιρετική στο «πολλάς».

ἄγειν: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «χρή».

β. ἀνενεχθέντα: κατηγορηματική μετοχή λόγω εξάρτησης από το ρήμα εὐρίσκω, το οποίο συντάσσεται με κατηγορηματική μετοχή, συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος «χρήματα».

γ. «πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη»: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής ἀγνοίας ως αντικείμενο στο ρήμα «οὐκ οἶδα».

«ὡς χρή καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν»: δευτερεύουσα ειδική πρόταση ως αντικείμενο στο ρήμα «λέγεις».

